

Työvoimapalvelujen korjaussarja

Henkilöstöala HELA ry ja Palvelualojen
työnantajat Palta ry esittävät
työvoimapalvelujen korjaussarjaa.

Miksi tarvitsemme työvoimapalvelujen korjaussarjaa?

Suomella ei ole varaa kustannustehottomiin julkisiin työvoimapalveluihin

- Suomen huoltosuhteen heikentymisen, hitaan talouskasvun ja ikääntyvän väestöpohjan vuoksi tarvitsemme kipeästi julkisen talouden tervehdyttämistä sekä julkisesti rahoitettujen palvelujen kriittistä uudelleen arviointia.
- Suomen maakuntien, alueiden ja kaupunkien tulevaisuus näyttäytyy jo seuraavan kymmenen vuoden kuluessa talouden, elinkeinorakenteiden, väestökehityksen ja työllisyyden näkökulmasta kriittiseltä. Osa työllisyysalueista tulee olemaan tilanteessa, jossa ne eivät pysty palvelemaan työnhakijoita eikä työnantajayrityksiä ja siten ajavat kuntataloudet syöksykierteeseen.
- Työvoimapalveluihin tarvitsemme rajauksia, millaisia palveluja rahoitamme yhteisin julkisin varoin ja mikä osa palveluista olisi tehokkainta tuottaa monituottajamallilla. Kuntatalouden tervehdyttämiseksi on välttämätöntä tarkistaa työllisyyden hoidon kannusteet, siten että ne ohjaavat työllisyydenhoidon rahoituksen tehokkaaseen käyttöön. Tarvitsemme työvoimapalveluihin korjaussarjaa!

Työvoimapalvelujen korjaussarja

- 1. Miljardit ilman mittareita - Näyttö nykyisten työvoimapalveluiden vaikuttavuudesta puuttuu**
  - Sisällytetään hallitusohjelmaan puolueeton kokonaisarviointi työvoimapalvelumallin vaikuttavuudesta, tehokkuudesta ja kustannuksista.
- 2. Työvoimahallinto pöhöttyy, työllistämistä edistävä tieto ei liiku eivätkä työnhakijat ole oikeissa palveluissa**
  - Arvioidaan kriittisesti työvoimapalveluiden lainsäädännön julkiset hallintotehtävät
  - Luokitellaan työnhakijoiksi vain ne, jotka aidosti ovat työmarkkinoiden käytettävissä
  - Mahdollistetaan tietosuoja- ja julkisuuslainsäädännön tulkinnoilla järkevän työllistymistä edistävän tiedon liikkuminen
  - Tuodaan kotoutumiskoulutus ja kielen opetus lähemmäksi työelämää ja työllistymistä
- 3. Julkinen tuottaa, veronmaksaja maksaa - työvoimapalvelut muuttumassa julkiseksi monopoliksi**
  - Tehdään kilpailuneutraliteetin ryhtiliike, edellytetään kilpailutusta, vahvistetaan hankintaosaamista
- 4. Työttömien työmarkkinakelpoisuus rapautuu - korjaus rahoitusmalliin kääntää kustannukset kannustimiksi**
  - Muutetaan rahoitusmallia siten, että kunnille hyvitetään 50 %:ia sakkomaksuista niiden työttömien osalta, jotka on ohjattu läpinäkyvästi kilpailutettuihin aktivointipalveluihin.

Tarkemmat perustelut korjaussarjalle

1. Miljardit ilman mittareita - Näyttö nykyisten työvoimapalveluiden vaikuttavuudesta puuttuu

- **Nykytilanne:**

- Vuodesta 2025 työvoimapalvelujen toteuttamisesta ovat vastanneet 45 työllisyysaluetta, jotka ovat väestö- ja elinkeinorakenteeltaan erilaisia. Suomen väestömäärään ja työssäkäyntialueisiin nähden työllisyysalueita on liikaa. Työllisyysalueet ovat viestineet valtion rahoituksen riittämättömyydestä ja lakisääteinen kaavamainen palveluprosessi on joustamaton.
- Hallitusohjelmassa tavoitteena on yhteistyön lisääminen yksityisen työnvälityksen ja palveluntuottajien kanssa. Silti yksityisiltä palveluntuottajilta kilpailutuksen kautta hankittujen työvoimapalveluiden määrä on romahtanut.
- Työllisyysalueet paisuttavat omaa henkilöstöä tuottamaan palveluita, joihin on jo olemassa yksityistä tarjontaa ja kustannustehokkaat ratkaisut. Jos työvoimapalveluita ei tuoteta itse, yhä useammin ne ohjataan toteutettavaksi suoraan kunnan omille organisaatioille. Tilanne on ongelmallinen kilpailuneutraliteetin näkökulmasta.
- Tarvitsemme puolueettoman arvioinnin julkisesti tuotettujen ja kilpailutettujen palveluiden kustannustehokkuudesta. Lisäksi tarvitsemme arvion kuinka paljon työvoimapalvelujen inhouse- tai suorahankinnat omilta organisaatioilta syövät yksityisiä palvelumarkkinoita.

1. Miljardit ilman mittareita - Näyttö nykyisten työvoimapalveluiden vaikuttavuudesta puuttuu

- **Ratkaisu: Sisällytetään hallitusohjelmaan puolueeton kokonaisarviointi työvoimapalvelumallin vaikuttavuudesta, tehokkuudesta ja kustannuksista.**
  - Arviointi tuottaa:
    - tietoa mm. työvoimapalveluihin käytetyistä kokonaiskustannuksista, kustannusten jakautumisesta julkisesti tuotettuihin ja palveluntuottajilta hankittuihin palveluihin sekä vertailun kustannustehokkuudesta ja vaikuttavuudesta.
    - ymmärrystä työllisyysalueiden määrän tarkoituksenmukaisuudesta, keskinäisestä yhteistyöstä, vaikutuksista työvoiman liikkuvuudelle ja yrityspalveluiden laadulle.
    - näkymän työvoimaviranomaisen itse tuottamien palvelujen tarkoituksenmukaisuudesta, kustannustehokkuudesta ja vaikuttavuudesta.
    - tietoa, kuinka paljon julkisen toteuttajan omat yhtiöt ja inhouse-hankinnat vaikuttavat markkinatilanteeseen.
    - hyviä esimerkkejä vaikuttavista monituottajamalleista.

2. Työvoimahallinto pöhötty, työllistämistä edistävä tieto ei liiku ja palvelut eivät kohtaa

- **Nykytilanne:**

- Työvoimapalveluita koskeva lainsäädäntö on hyvin yksityiskohtaista ja palveluprosessi on hyvin joustamaton.
- Lainsäädännössä useat tehtävät on määritelty tai ainakin ne tulkitaan julkisiksi hallintotehtäviksi, joita vain viranomaisen voi suorittaa. Käytännössä tämä on johtanut siihen, että palveluiden kilpailuttaminen on vaikeaa.

- **Ratkaisu: Arvioidaan kriittisesti työvoimapalveluiden lainsäädännön julkiset hallintotehtävät**

- Jatketaan ns. poma-mallin korjaamista joustavammaksi.
- Sisällytetään hallitusohjelmaan työvoimapalveluiden julkisia hallintotehtäviä koskeva kriittinen arviointi ja säilytetään hallintotehtävän luonne vain niissä tehtävissä, tehtävään aidosti kuuluu viranomaisen päätöksentekoa.
- Luodaan rakenteelliset edellytykset sille, että työnhakijan palveluprosessia voidaan laajemmin kilpailuttaa ja tuottaa monituottajamallilla.

2. Työvoimahallinto pöhötty, työllistämistä edistävä tieto ei liiku ja palvelut eivät kohtaa

- **Nykytilanne:**

- Työttömien työnhakijoiden tilastoissa on vääristymiä. Nykyinen järjestelmä pakottaa monet tosiasiallisesti työkyvyttömät työttömiksi työnhakijoiksi vain, jotta he saavat toimeentuloa. Nämä henkilöt eivät pääse oikeisiin palveluihin, koska useilla alueilla hyvinvointialueiden yhteistyö työllisyysalueiden kanssa ei toimi, mm. työkykyarviointeihin on pitkät jonot.
- Kun työnhakijarekisterissä on hakijoita, joilla ei ole työkyvyttömyyden tai muiden ongelmien vuoksi edellytyksiä työllistymiseen, työnvälitys vaikeutuu, hidastuu ja kuormittaa työvoimapalveluita, lisää kuntien sakkomaksuja sekä vähentää verotuloja. Lisäksi tämä vähentää palveluresursseja niiltä, joilla on todellinen mahdollisuus työllistyä.

- **Ratkaisu: Luokitellaan työnhakijoiksi vain ne, jotka aidosti ovat työmarkkinoiden käytettävissä**

- Siivotaan työnhakijarekisteri ja parannetaan työvoimapalveluiden osuvuutta ohjaamalla muihin palveluihin ne työnhakijat, joilla ei ole työkykyä tai realistista mahdollisuutta työllistyä.
- Tiivistetään ja luodaan kannusteita työllisyysalueiden ja hyvinvointialueiden yhteistyölle. Rakennetaan malli siihen, että työttömät pääsevät jonottamatta hyvinvointialueille työkykyarviointeihin, jotta heidän työkykyään ja työllistymismahdollisuuksiaan voidaan edistää ja tukea.
- Kehitetään ammatillista kuntoutusta vaikuttavuusperusteisesti.

2. Työvoimahallinto pöhöttyy, työllistämistä edistävä tieto ei liiku ja palvelut eivät kohtaa

- **Nykytilanne:**

- Työnhakijan työllistymistä edistävä digitaalinen tieto ei liiku sujuvasti viranomaisten välillä eikä myöskään yksityisen työväliytyksen toimijoille.
- Työnhakijana olemisen on salassa pidettävää tietoa ja tietosuoja tulkitaan työllistymistä hidastavalla tavalla. Työmarkkinatorin työnhakuprofiilit ovat anonyymejä eikä profiiliin liitetä yhteystietoja. Tämä hidastaa yhteydenottoa ja työllistymistä. Esimerkiksi Tanskassa työnhakuprofiileihin on sisällytettävä omat yhteystiedot.
- Työnhakija joutuu täyttämään lukuisia samantyyppisiä työnhakuprofiileita, kun ideaalitulanteessa työnhakijan tulisi halutessaan voida jakaa kerran tekemänsä profiilin usealle toimijalle ja siten parantaa mahdollisuuksiaan olla työnantajan löydettävissä.
- Valtion rekistereissä (kela, Keha) on tietoa, joka ei ole työllisyysalueiden käytettävissä. Tämä vaikeuttaa kohtuuttomasti uusien vaikuttavuusperusteiden hankintojen kehittämistä ja työvoimapalveluiden vaikuttavuuden arviointia.

- **Ratkaisu: Mahdollistetaan tietosuoja- ja julkisuuslainsäädännön tulkinnoilla järkevän työllistymistä edistävän tiedon liikkumisen**

- Käynnistetään työnhakijan tietojen salassapidon osalta julkisuuslainsäädännön ja henkilön tietosuojasäädösten uudelleen arviointi. Arvioidaan tulkintojen oikeasuhtaisuutta EU-maiden vastaaviin tulkintoihin työvoimapalveluissa.
- Lisätään työllistämistä edistävän digitaalisen tiedon liikkuvuutta viranomaisten sekä yksityisten työväliytysrytysten välillä ja otetaan käyttöön eIDAS-asetuksen mahdollisuudet digitaalisessa tunnistautumisessa.

2. Työvoimahallinto pöhöttyy, työllistämistä edistävä tieto ei liiku ja palvelut eivät kohtaa

- **Nykytila:**

- Kotoutumiskoulutusten ja suomen kielen opetuksen haasteena on, että koulutukset ovat liian kaukana työelämästä eivätkä johda työllistymiseen.
- Tukea ja valmennusta ei ole tarjolla työssä oleville ja niihin on vaikea osallistua työn ohessa. Kun työllistyminen ja kotoutuminen vaikeutuvat, yhteiskunnalle aiheutuu enemmän kustannuksia.

- **Ratkaisu: Tuodaan kotoutumiskoulutus ja kielen opetus lähemmäksi työelämää ja työllistymistä**

- Lähtökohtana tulee olla se, että kotoutumiskoulutukset on aina kilpailutettava läpinäkyvästi ja tulosperusteisesti. Koulutuksilta on vaadittava työllistymistuloksia tai ainakin työmarkkina-aseman selvää parantumista.
- Varmistetaan, ettei kotoutumiskoulutuksia kehitetä suuntaan, jossa näiden toteuttamisesta muodostuu julkisesti rahoitettujen koulutuksenjärjestäjien yksinoikeus. Kehitetään koulutuksia lähemmäksi työelämää ja työllistymistä muokkaamalla opetussuunnitelmia ja niiden sisältöä. Tukea ja opetusta tulee tarjota myös työssä oleville.
- Säilytetään kotoutumiskoulutusten tarjoamisen lakisääteisyys. Huolehditaan myös, että pienemmissäkin kunnissa kotoutumiskoulutuksiin varataan riittävästi määrärahoja.

3. Julkinen tuottaa, veronmaksaja maksaa -työvoimapalvelut muuttumassa julkiseksi monopoliksi

- **Nykytila:**

- Kunnat voivat itse päättää työvoimapalveluiden tuottamistavasta, eli tuotetaanko palvelut itse vai kilpailutetaanko palvelut. Työvoimapalvelut ovat laajasti ottaneet hoitaakseen oman henkilöstön voimin palveluita, kuten esimerkiksi työnhakijoiden kouluttamista tai CV-työpajoja. Työllisyysalueiden henkilöstömäärät ovat tästä syystä jatkuvassa kasvussa.
- Iso ongelma on myös, että kunnat ohjaavat enenevässä määrin palveluita kilpailuttamatta omistamilleen ammatillisen koulutuksen järjestäjille tai omille osakeyhtiöilleen.
- Kun työvoima- ja kotouttamispalveluita ei kilpailuta, se johtaa mm. kalliimpiin ja heikkolaatuisempiin palveluihin ja markkinahintojen ylityksiin. Lisäksi palveluntuottajamarkkinat tuhoutuvat ja luottamus julkisiin hankintoihin heikkenee.
- Kuntaomisteisten yritysten tai oppilaitosten osallistuessa kilpailutuksiin ne voivat saada epäreilua hintakilpailuetua. Niiden tuottaman palvelun laatua ja vaikuttavuutta verrataan harvoin yksityisiin palveluihin tai vertailtaessa hintaan vaikuttavat kriteerit eivät ole yhteismitallisia. Kilpailuneutraliteetin toteutumisesta julkisissa työvoimapalveluissa on huolehdittava.
  - Esimerkiksi valmentajien pätevyys- ja kokemuskriteerit voivat olla erilaisia tai kustannuksissa ei ole huomioitu kunnan omaa subventiota tilojen, laitteiden ja investointien osalta.
- Palveluiden kilpailuttaminen on perusteltua useista syistä: 1) Laatu ja vaikuttavuus, 2) Kustannustehokkuus, 3) Joustavuus ja skaalautuvuus, 4) Alueellisten tarpeiden huomioiminen, 5) Monipuolinen ja asiantunteva palvelutarjonta, 6) Yhteistyö ja innovaatiot.

3. Julkinen tuottaa, veronmaksaja maksaa - työvoimapalvelut muuttumassa julkiseksi monopoliksi

- **Nykytila:**

- Markkinavuoropuheluissa on mahdollista kehittää yhdessä vaikuttavia palveluita, mutta vuoropuheluja ei käydä tai jos käydään, ne ovat vain infotilaisuuksia tai verkkokyselyjä.
- Kilpailutettujen palveluiden sopimusehdot ovat usein kohtuuttomia palveluntuottajille. Palveluntuottajilta vaaditaan sitoutumista ja valmiuksia sopimusten toteuttamiseen, mutta hankkijalta ei välttämättä vaadita mitään, edes asiakasohjausta palveluun. Kun ehdot ovat kohtuuttomia, kilpailutuksiin osallistuvien yritysten määrä vähenee, joka puolestaan vähentää kilpailua ja saattaa nostaa hintoja.
- Kun työllisyysalueet ovat pieniä, myös hankinnat jäävät pieniksi. Tämä ei mahdollista palveluiden räätälöintiä ja hankintojen hallintokustannukset kasvavat suuriksi myös hankkijalle.
- Vaikuttavuusperusteisissa hankinnoissa kuntien riski on pienempi, sillä osavastuun työllistämistuloksista kantaa palveluntuottaja.

3. Julkinen tuottaa, veronmaksaja maksaa - työvoimapalvelut muuttumassa julkiseksi monopoliksi

- **Ratkaisu: Tehdään kilpailuneutraliteetin ryhtiliike, edellytetään kilpailutusta, vahvistetaan hankintaosaamista**
  - Säädetään lailla kunnille/työllisyysalueille velvollisuus tehdä tuotantotapa-analyysi järjestäessään työnhakijoille työnhaku-, ura- ja työhönvalmennusta tai muutosturvakoulutusta tai maahanmuuttajille kotoutumiskoulutusta.
  - Vakiinnutetaan monituottajamalli kilpailuttamalla palvelut reilusti, avoimesti ja läpinäkyvästi. Verrataan keskenään aidosti samanlaisten ja samoilla kriteereillä tuotettujen palvelujen kustannuksia. Ei ohjata palveluita suoraan kuntaomisteisille yhtiöille ja oppilaitoksille, vaan edellytetään, että nekin osallistuvat kilpailutuksiin. Tehdään kilpailuneutraliteettiin ryhtiliike.
  - Vahvistetaan työvoimapalvelujen hankintaosaamista. Kehitetään markkinavuoropuhelua sekä vaikuttavuus- ja tulospohjaisia hankintoja aidon kumppanuuden hengessä. Kehitetään sopimusehtoja, palvelumuotoilua, arviointimittareita sekä vaikuttavuuden arviointitaitoja yhteistyössä palveluntuottajien kanssa. Nopeutetaan hankintojen päätöksentekoa sekä nostetaan sopimusten hallinnan ja valvonnan laatua.
  - Lisätään työllisyysalueiden ymmärrystä siitä, että ns. matalan kynnyksen yhteistyö yksityisen työllistyksen eli henkilöstöalan yritysten kanssa nopeuttaa työnhakijoiden työllistymistä.

4. Työttömien työmarkkinakelpoisuus rapautuu – korjaus rahoitusmalliin kääntää kustannukset kannustimiksi

- **Nykytila:**

- Kunta maksaa ns. sakkomaksuja pitkäaikaistyöttömistä. Sakkomaksut eivät katkea, vaikka työtön osallistuu työllistämistä edistäviin palveluihin. Tämä on johtanut siihen, etteivät kunnat kustannussyistä ohjaa työttömiä työllistymistä edistäviin palveluihin tai tuottavat palvelut itse. Itse tuotettujen palveluiden kuluja ei hahmoteta työvoimapalveluiden kustannuksiksi.
- Ilman aktivointipalveluita työnhakijat valuvat enenevässä määrin passiiviseen työttömyyteen, osaaminen vanhentuu ja työmarkkinakelpoisuus heikentyy.
- Työttömien aktivointi ja osaamisen päivittäminen työttömyysaikana on välttämätöntä, sillä siten varmistetaan heidän työmarkkinakelpoisuutensa, kun työpaikkoja on taas saatavilla.

4. Työttömien työmarkkinakelpoisuus rapautuu – korjaus rahoitusmalliin kääntää kustannukset kannustimiksi

- **Ratkaisu: Muutetaan rahoitusmallia siten, että kunnille hyvitetään 50 %:ia sakkomaksuista niiden työttömien osalta, jotka on ohjattu läpinäkyvästi kilpailutettuihin aktivointipalveluihin.**
  - Lisätään työvoimapalveluiden rahoitusmalliin kannuste ohjata työnhakijoita työllistämistä edistäviin palveluihin.
  - Korjataan rahoitusmallia esimerkiksi siten, että kunnille hyvitetään 50 %:ia sakkomaksuista niiden työttömien osalta, jotka on ohjattu läpinäkyvästi kilpailutettuihin työllistämispalveluihin.
    - Mallilla edistetään hallitusohjelmaan kirjattua julkisen ja yksityisen työnvälityksen yhteistyön lisäämistä. Sillä myös tuetaan alueen elinvoimaa ja pidetään yllä alueen yksityinen palveluntarjonta.
    - Kun kunnat saavat hyvityksen vain läpinäkyvästi kilpailutetuista palveluista, se vähentää julkisen sektorin omaa palveluntuotantoa markkinoilla, joilla on myös yksityistä tarjontaa. Kilpailuttaminen edistää myös kilpailuneutraliteetin toteutumista.

Kiitos!

Ota yhteyttä:

Henkilöstöala HELA

Merru Tuliara

toimitusjohtaja

merru.tuliara@henkilostoala.fi

040 562 6466

www.henkilostoala.fi

